

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Mezei Mór.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számíttatik.

T á j é k o z á s.

(Sz.) Mult cikkünkben kimutattuk, hogy a koronként és helyenként változó szokás nem lehet biztos alapja célszerűen berendezett községéletünknek; következőképp nem lehet ez alap más, mint teljes érvényű törvény, mely hitfelekezetünket az államhatalom irányában, és a kormányközlegeket hitközségeink irányában egyaránt kötelezze.

E törvény szerzése életfeltétel hitközségeinkre nézve, mert csak ez mellőzheti el végképen a hitközségeink felett folytonosan lengő damocleskardot; de egyszersmind felette üdvös az államkormányra nézve is, mert ma már elismert dolog, hogy az izraeliták, hazánkban talán inkább mint másutt, nevezetes szereplésre vannak hivatva az ország haladási, fejlődési mozzanatai körül, s tehát e 400,000 lelket, ez erődús tényezőt megnyugtanni, az állam törekvéseinek megnyerni, politikai szükség. Már pedig semmi sem zavarhatja meg oly könnyen a kedélyek nyugalmát, mint a vallási ügyek; sehol sem jöhet az államhatalom oly könnyen összeütközésbe az egyes polgárok indulatával, mint ha a vallási lelkiismeret kérdéseibe avatkozik.

S ezért úgy hiszszük az államkormány, s az országos törvényhozás is nem csak rosz néven nem veendő, ha mi vallásügyünket célszerű módon rendezni törekszünk, sőt az államérdek helyes méltánylatából e törekvéseinket szívesen látni, hathatósan gyámolítani fogják.

Több jelenségből lehet ezt következtetnünk.

Első a hason mozgalmak a szomszéd Csehországban. Ha a birodalmi kormány itt nem foglalt az izraeliták hitalkotmányozási előkészületei irányában ellenséges állást, mennyivel kevésbé lehet azt feltennünk a magyar udv. cancelleriáról, holott a magyarhoni izraeliták állása vallásszabadság tekintetében régi időktől fogva előnyösebb volt a csehországiakénál, s a mi Csehországban nincs, Magyarországnak, ezen a hitfelekezeti törvényhozás körül legszabadelvűebb középeuropai államnak történetében van ily hitalkotmányozási praecedens is, a protestánsok mult és jelen századbéli mozgalmában.

Másik jelenség a nm. m. kir. helytartó tanács maga-

tartása hitfelekezeti törekvéseink irányában. — A mult évtized rendszere, a kormány gyámsága, községéletünk minden részletére kiterjedt ugyan, de legnagyobb mértékben még is az iskolát érte. És valóban az iskola azon tér, hol mindig fogunk az államkormányval érintkezésbe jönni. Ha már most a nm. helytartó tanács készséggel, sőt mondhatni előzékenységgel adta meg az Izraelita-Magyar-Egyletnek a kért engedélyt a tantügyi értekezletre, mely pedig, a hitfelekezeti tanügy jobb karba helyezése lévén bevallott célja, határozottan autonomistiscus jellemű lépés volt, világosan kitüntette, hogy hitközségi viszonyaink rendezésének nem csak ellenére nincs, hanem hogy ebbeli törekvéseinkben még gyámoltására is bizton számolhatunk.

Ezen meggyőződésből indulva ki, egyedül magunknak s hitközségeinknek kell vétkül tulajdonítanunk, hogy semmi lépés sem történik arra nézve, hogy a törvényenélküliségből, s az ez okozta személyes és helyi viszonyoktól függésből szabaduljunk, hogy vallásügyeinket kártékony külső befolyások ellen, s magunk jogos befolyását vallásügyeinkre biztosítsuk.

Meggyőződésünk szerint, hitközségeinknek csak komolyan akarniok, s komolyan hozzálátniok kellene ez akarat érvényesítéséhez, és semmi akadályra nem találának.

És a kit leginkább illet a kezdeményezés kötelessége, a kit leginkább terhel az elmulasztottakérti felelősség — az a fővárosi, a pesti hitközség!

Midőn hosszú küzdés után az ész uralma felváltá a pénzét, és az értelmiség lépett a pesti hitközség élére, az új eljáróság az ország legtávolabb szegletéből is nem azért üdvözöltetett ujjongó örömmel, mert csupán azt várták tőle, hogy a pesti hitközség kórházát jobban kezelni, pénzkezelését szigorúabban ellenőrizni fogja! Bizonyára többet is, nagyobbat is vártak ez új eljáróságtól a magyarhoni izraeliták!

Mi a pesti hitközség jelenlegi eljárósága iránt elismerésünkkel nem fukarkodtunk, kiemeltük tagadhatlan érdemeit, s elmondjuk újból most is, hogy a pesti hitközség, s különösen ennek anyagi érdekeit szorgalommal, gondnal óvta, és óvja meg!

De egy vallástestületnél a szellemi, az erkölcsi érdekek sokkal magasabban állanak az anyagiaknál, az elvek mellett, akár sikertelen küzdelem dicséretesebb, mint a legüdvösebb takarékoság!

Valláselveinket megóvó községeket, hitkormány, az államkormányhozi viszony rendezése sokkal nevezetesebb életkérdések minden, s tehát a pesti hitközségre nézve is, sehogy ezek elhanyagolását kimenthetnék a mindennapi községügyek elintézésével elfoglaltság, a betegápolás és szegény-gyámoltás ehez képest apró gondjai. Betegségben sinlődnek, ügyefogyottak hazai hitközségeink is mind, s nem akad ápolójuk, gyámoluk!

Pedig mig e hitközségeknek központi képviselőjük nincs, addig a pesti hitközség előjárója, nemcsak a pesti, hanem az összes magyarhoni izraelitáknak áll élén, ezek közös vallásérdekének ő a leghivatottabb képviselője.

Várjuk tehát a pesti hitközség előjáróságától, hogy végre komolyan fog gondolni a magyarhoni izraeliták közös bajainak orvoslására!

Várjuk tőle, hogy a vidéki hitközségek figyelmét is felébreszteni, e tárgyra felhívni fogja.

Várjuk tőle, hogy maga a cselekvés terére kilép.

Várjuk tőle, hogy a vidéki hitközségeket egyetértő cselekvésre, tekintélyének közbevetése által indítandja.

Várjuk tőle, hogy legszentebb érdekeink védelmében legnagyobb erélyével fog eljárni.

Várjuk tőle mindezt annyival inkább, mert a mi másra nézve nagyon nehéz, sőt talán lehetetlen, az rá nézve könnyű lesz, a bizalmatlanságnak itt ott kérgesedhető jege, a pesti hitközség ezen előjáróságában öszpontosuló közbizalom sugarai alatt el fogván olvadni. —

A közvélemény, a történet ítélőszéke előtt felelősek, felelni fognak a pesti hitközség előjárói azért is, nemcsak mi itt Pesten, hanem a mi Nagyváradon, Székesfehérvárott, Miskolcon, Ó-Budán, mi a Kárpátok tövében, a Balaton partján és a szerb határszélen történik. Ugy járjanak el tehát, hogy ez ítélőszék előtt nyugodt lelkiismerettel állhassanak meg, s elmondhassák: Megtettük mind, a mivel csak tartozánk!

A zsidók hajdani államviszonyairól szomszédnépeik s a közöttük lakó idegenekhez.

Hazánkban, hol az emancipáció küszöbén állunk, nem lesz tán korszerűtlen kimutatni, mikép az izraeliták már annál fogva is megérdemlik a polgári szabadságban korlátlan részesítést, mivel már három évezred előtt, midőn ők is saját országgal bírván, független államot képeztek, országuk minden lakóját — akár zsidó, — akár más nemzetség- s hitbeli volt ez, — minden polgári jogban kivétel nélkül ők is részesítették.

Hiába vádolták s vádolják még most is némelyek, — mint ez a minap is Bethmaan-Hollveg porosz államminis-

ter által történt, — türelmetlenséggel a sz. irási államalkotmányt! Sz. vallásunk a türelmetlenség árnyékát sem tűri, sőt, mint később kimutatni fogjuk, ismételve szigoruan tiltja.

Nézzünk ez állítás alaposságá után!

Palaestina vagy Kanaán föld, Josua a hatalmas hadvezér vezénylete alatt, az izraeliták által fegyverrel megvéttetett. Ez ismeretes dolog mindenki előtt. Balhiedelem volna azonban, ha azt vélnők, hogy a zsidó nemzetnek Kanaán földre semmiféle jogigényei nem voltak, s hogy Palaestinának az izraeliták általi elfoglalása nem alapult semmi egyében, mint a nyers erőszakon. Nem csak Isten ígéleténél fogva, mit Ábráhámnak tett, hanem azon tulajdon-jognál fogva is, miszerint őseik Ábrám, Izsák s Jákob évszázadokon át birták és mivelték Kanaán földét, az izraeliták, mint utódaik, az országot joggal birtokukba vehették.

Ábrám, midőn Isten meghagyásából születéslyét odahagyá, nem mint magánember, hanem mint hatalmas fejedelem, ki számos fegyveres népről rendelkezett, telepedett le Kanaán országában, s vette ezt birtokába.

Kanaán országát — ez a szentírás több helyéből kitetszik, — akkor nép vagy nemzet, mint o l y a n, birtokába még nem vette. Egyedül egyes családok, kik a sz. irásban (Gen. 12 f. 6 v.) Kanaánitáknak neveztetnek, vonultak át nomádokként az országon, kikkel Ábrám, mint Aner, Eskol s Mamrével, a legszívélyesebb viszonyban élt.

Polgári vagy állami viszonyokról Kanaán országára nézve ez időben szó sem lehet! Hogyan is szólhatott volna különben Ábrám Lót unoka-öccséhez, — midőn viszály támadt pásztoraik között: Vájjál el tőlem! ha balra akarsz menni, én jobbra megyek, ha pedig te akarsz jobbra menni, akkor én megyek balra. (Gen. 13, 9.) S továbbá: (ugyanott, 10—11 v.) Látván Lót a Jordán környékét, mely Isten kertjéhez hasonlított, ezt maga lakhelyül választotta. Mind ez már egy nép birtokában lévő országban merő lehetlenség volt volna!

Az izraeliták tehát Kanaán földét nem csupán az isteni ígélet, hanem azon elvitázhatlan jogigénynél fogva is birták, melyet őseik maguknak s utódaiknak e földre az által szereztek, hogy azt évszázadokon át mivelték s birták.

Midőn a már négy évszázad előtt kijelölt idő beállt, hogy Izrael, az Isten kiválasztotta nép, szabad néppé váljék; ez Mózes, s ennek halála után Josua vezénylete alatt egyenesen azon ország elnyerésére törekedett, melyen, jogos örököse lévén, Isten rendelete szerint független államá fejlődjék.

A szomszéd népeket ellenségesen megtámadni, vagy csak legkevésbé is nyugtalanítani az izraelitáknak eszük ágában sem volt!

Szihon, Hesbon királyához Mózes békeajánlattal megbízott követeket küldött (Deuter. 2, 27—31). Hogy pedig ez, valamint Og, Basan királya (Deuter. 3, 1.) stb., az izraelitákat ellenségesen megtámadván, megverettek, s országuktól megfosztattak: erről valóban az izraeliták nem tehetek, s még a mai hadjogi fogalmak szerint sem valami hallhatlan eset.

Kanaán lakói pedig, a jog szempontjából indulva ki, az izraelitáknak, mint az ország jogos tulajdonosainak, annál inkább engedhették volna át az országot minden ellentállás nélkül, mivel mint idegen vándorcsaládok, azt

csak ideiglenesen lakták, s mint olyanok, az akkor még kevésbé népesült Africában s Ázsiában igen könnyen kereshettek maguknak más lakhelyet. Ha abba beleegyeznek, békésen elvonulhattak volna. De háborúra kerülvén a dolog, az izraelitáknak pusztító harcot kellett vívniok. Az ország bálványimádó lakóival nem szövethetnek, ha szabadságukat kockáztatni, s mint Isten választotta nép, legszentebb feladatukat veszélyeztetni nem akarták. Ebben fekszik a pusztító harc oka, melyet Izrael fiai Kanaán népei ellen indítottak.

De mindazáltal az izraeliták a tőlük, ámbár csak fortélyos módon nyert ígéretükhez, hívek maradtak. A gibeoníták t. i., kikkel szövetségre léptek, nemcsak bántalmatlanul s békésen éltek az izraeliták közt, hanem annyira kedvelték s szerették szövetséges felebarátjait, hogy a zsidóknak a babilonai fogságból visszateretkor a visszatérőkhöz csatlakozván, visszatértek ők is Palaestinába (Esra 2, 43—58). Jele annak, mily testvéri viszonyokban éltek egymással!

Ennél kitünőbb még az izraelitáknál ama nem csupán jogszerű, hanem valóban szabadelvű viszony, melyben a körükben lakó idegen nemzetség- s hitbeliek iránt éltek.

Minden Palaestinában lakó, — ha csak az embert lealázó bálványozással fölhagyott, — a bennszülöttekével egyenlő joggal birt. Ezen jogegyenlőségi alaptörvényre a sz.-írás az izraelita népet ismételtlen s nyomatékosan inti. „Egyenlő törvény s egyenlő jog legyen nektek s az idegennek, ki közöttetek lakik.“ (Num. 15, 16., é. m. t. h.)

Csak az isteni törvény szellemét nem ismerők, vagy ismerni nem akarók lobbantathják szemükre az izraelitáknak, hogy vallásuk őket a más nemzetség- s hitbeliek iránti jogtalanság- vagy türelmetlenségre följogosítja. Hiába idézik még Deuter. 23, f. 21. versét, mely vélyeményük szerint az izraelitáknak megengedi, hogy minden nem-izraelitától uzorát vegyenek. Uzorának nevezetik, — mint ezt minden a törvénytudományban még egészen avatatlan is tudja, — az országos törvény szabta kamatlábon tuli kamatvétele. E szerint uzora egyértelmű törvényellenes kamattal, s törvényes kamat lételetét föltételezi. A fent idéztük vers pedig a kamatozást általában, még a legparányiabbat is eltiltja, s pedig nem csak elvenni, hanem adni is. A hagyományos értelmezés szerint (Baba-Mecia 70, b.) azonban az

utolsó t. i. a kamat-adás csupán az izraeliták közti viszonyokra vonatkozik, azaz, az egyik izraelitának nem szabad kamatot adni egy másik izraelitának, de igenis szabad a nem-izraelitától pénzt kölcsönvenni, s neki kamatot fizetni. Erre a legvilágosabban mutat a sz.-írás e kifejezése: לַכַּנְעָנִי לֹא תַשִּׁיךְ azaz, a nem-izraelitának kamatot adhasz, וְלֹא תַשִּׁיךְ לְאִישׁ אֶרֶץ כְּנָעַן, egyedül hitsorsosodnak nem szabad kamatot adni; a miért is minden izraelita a szentírás által lekötöztetett, hitsorsosának kamat nélkül pénzt kölcsönözni.

Már most mindenki, ki a népgazdász terén csak félig-meddig jártas, be fogja látni, hogy egy államnak, sőt minden magánembernek is előbb-utóbb tönkre kell jutnia, ha egy felől kötelvények által tartatik le, más felől pedig jogokkal nem bír, mik azokat ellensúlyozzák. Ily aránytalan helyzetben találták volna pedig magukat az izraeliták álladalmi függetlenségük korában, ha a kebelükben lakó nem-izraelitáknak, — kik mint már fentebb kimutattuk, minden tekintetben a bennszülöttekével egyenlő jogokat birtak, — kamat nélkül pénzt kölcsönözni kötelesek lettek volna. Mindez, gondoljuk, világos!

Ily módon minden egyéb a zsidó szent vallása ellen felhozott szemrehányást megcáfolhatnánk, ha nem kellene attól tartanunk, hogy ezzel is e lapok szűk határait már túlhaladtuk.

De nem csak egyenjoguságban részesítették az izraeliták a saját országukban lakó idegen nemzetség- s hitbelieket, hanem valódi emberbaráti szeretettel viseltettek irántuk. Az idegenek iránti szeretet többször hagyatik meg az izraelitáknak. „Ne vesd meg az edomitákat!“ (Deuter. 23, 8.) dacára azon ellenséges viszonynak, melyben ősatyjuk az izraeliták ősatyjával élt. — „Ne vesd meg az egyiptomiakat“, (ugyanott) „mert idegen voltál országukban.“ Valljon türelmetlenség sugta törvényeknek nevezhetők-e ezek?!

Az egyiptomiak az izraelitákkal, sem szabadelvűen, sem törvényes módon nem bántak; de azért a gyűlölet leggyöngébb neme se fészkelődjék az izraelita keblébe. Ezt már első csirájában megsemmisíti, lehetlenné teszi az idéztük tilalom.

A türelmetlenség nem az isteni törvényben, hanem ennek határain tul fekszik; s az elsőt csak azok hiszik, kik előtt annak szelleme egészen ismeretlen.

Deutsch Henrik.

TÁRCA.

Üti levelek.

I.

(Folytatás).

Sokáig folytattuk a magyarhoni zsidók sorsát tárgyazó ezen beszélgetésünket, míg általánosabb tőrre kerülve, az országgyűlés erkölcsi fontossága képezte conversatióink velejét. —

Egy éles fütty. A conductor erős bariton hangjával ismételtlen kiáltja, hogy „Almás“, mire utitáskáinkat előhuzva, barátommal és ezen említett urral, ki szinte Tata felé vette utját, kiszálltunk.

Midőn bucsut vettünk a hajói társaságtól, mennyiben azzal

közelebb ismerkedtünk, a pápaszemes, szelencevesztett nő felette sajnálta, hogy legalább Komáromig miért nem megytünk. Szeretetreméltó pincslíje, mely osztani látszott vele minden érzést, néhány lépésnyire utánunk futott és farkesóválva kísért a hajó hidjáig.

Divat és szokás ugy hozza magával, hogy magunk ajánlásánál férfival kezdet szorítsunk, és a nő előtt kalapot emeljük, de én — nem tudom sietség vagy szórakozottságból történt-e — a nádszálnyi sovány arcu ur előtt tisztelegtem kalappommal és kis feleségének jó magyarosan megszorítottam puha kacsóját.

Utitáskám a hajóteremben, épen az említett hosszú hivatalnok alacsony hitvese mellett fektűt vala.

Midőn elváltam tőle mosolygva azt mondá:

— Miért nem vigyáz kegyed irataira, hiszen kinéznak a táskából, mintha kíváncsiak volnának, mi történik közelükben.

Azonnal észrevettem, hogy a kis melancholicus hivatalnoknő — ki az aventurenek úgy látszott barátnője — táskám nyílásába névjegyet dugta.

— Köszönöm — viszonzám, a jegyet jobban betolva — nagyon köszönöm; ezen fontos okirat (!) elveszését fölötte fájlatam volna.

A nő mosolygott. Ura villogó szemmel nézett reá. Én is — mosolyogtam, hálámat a mennyire lehetett szememmel fejezve ki.

Kiszálltunk a hajóból.

Azonnal elővettem a táskát és kihuztam a belecsempézett névjegyet.

Hátára írónnal következő szavak voltak inkább bevésve mint írva:

„Ha netalán Komáromba vezetné önt utja . . . . .“ de nem — nem akarom az ártatlan hölgy titkait elárulni, férje ezen sorokat elolvashatja, és én nem szeretem a párbajokat . . . legkevésbé botokkal.

Feltöltünk a társaskocsiba. A zsidó kocsis — büszke lévén vendégeire — ostorával lovai közé vágott, de ezek, mintha nem is érezték volna a csapásokat, német türelemmel, egyforma lépéssel másztak tova. Hanem annak dacára is a kocsis — ámbár nem volt cigány — elkezdte dicsérni két csikóját — mely legfelebb husz éves volt — és egyttal mindjárt azt is kérdé barátomtól, valljon ismeri-e két leányát?

Nem bírta elegendően magasztalni sem lovait, sem leányait, mert nincs az az erény a világon — úgy mondá — mivel azok nem dicsekedhetnének.

Barátom megjöttének — kit majd az egész város ismer — nagyon örült, és előre tudta, hogy csak az ő kocsiján megy Tatára.

Kezdte azután rágalmozni a másik társaskocsi lovait, illetőleg urát, de nem kis megdöbbenésére épen akkor hajtott az előre.

— Hogy kinozza ezeket a macskákat — szóla a büszke kocsis — (pedig dehogy kinozta) tudom, hogy nem sokára megdöglenek nála. Azután ezekért a tengelyekért sem állok ám jót, mert bizony már nagyon kopottak, és minden hónapban csak egyszer hájozzák meg. —

Beszédjének nem találta végét, mert, mellékesen legyen mondva, szokása szerint kelletnél többet kóstolgotatott az almási borocskából.

Én örültem, hogy a szegény ló fáradt volt, és nem sietett nagyon, mert a kocsi oly rossz, és az ut oly rettenetes göröngyös volt, hogy amugy is becsületesen összerázattunk.

Messziről láttuk Komárom egyes részeit, melyek rezgő lámpalánggal voltak megvilágítva és a csiripoló tücsökön kívül, csak hébe korba hallatszott egyegy hazatérő parasztleány bús dala.

A bús leányt, ki velünk egy irányban ment, csak hamar elhagytuk, és szomoru nótája elhangzott, mindig halkabban érte fületem, míg a leány eltűnt a homályosságban és dalát nem hallám többé.

De alig tartott egy pár pereig midőn ellenkező irányból derék parasztfiu jött elénkbe, ki furulyáján ugyan azon szomoru nótát játszá, mely épen most hangzott a leány ajkain és melynek melódiája szívemben még viszhangzott.

— Jön, jön! — mondá kocsisunk a furulyázónak, kibe ezen szó új életet öntött, ki felelevenülve, a méla lassuból eredeti cifrával átment az élénk frissre, melyet oly lelkesen elfuvott, hogy a csillagok is az ő tactusa szerint látszotak rezgeni.

Jakab bácsi — úgy hitták két gebénk urát — csakhamar elmondta, hogy ez a szomszéd falu birójának fia, a ki szűret után elveszi a szép Pannát.

— Minden áldott este — így folytatta — itt találkoznak az uton, és ha még úgy szakad is az eső, nem marad el egyikük sem. De azért ne gondoljanak ám roszt az urak, mert Panna nem csak szépségéről, hanem erényéről is híres. A biró-Józi úgy szereti azt a leányt, hogy már kétszer átuszta a dunát, csak hogy láthassa.

Eszembe jutott Hero és Leander — és valóban irigyeltem a kettőt, kiket a szerelem erős láncra oly igéző erővel kötött össze.

II.

Beértünk Tatára.

A regényes tóvároson keresztül felmentünk a felső városba, hol barátom szülei s testvérei várva várták barátomat és a vendéget — engemet.

Alig hiszem, hogy volna egy népfaj, mely az elválás órájában mélyebb fájdalmat és a viszontlátás perceiben nagyobb örömet érezne, mint a zsidó.

Keleti eredeténél fogva nála az érzés világa oly nagy mértékben van kifejlődve, hogy ennek valamely benyomása háttérbe szorítja a legnagyobb erényeket, bűnöket és szenvedélyeket. Raboljátok el a zsidótól érzését, és nem lehet többé boldog, nem élhet többé. — A legfukarabb zsidó pazar lesz, ha pénzével beteg gyermekén segíthetni vél, a legborzasztóbb fájdalomtól kinzott zsidóanya boldognak érzi magát, ha sokáig nem látott gyermekét szívéhez szoríthatja. A zsidó végtelen gyötrelmei közt örömkönyveket sirhat és legnagyobb öröme közepett a fájdalom könyvit el nem nyomhatja. Ura lehet mindig gondolatjainak, de érzéseinek soha. —

Meglehet, sőt valószínű, hogy az érzések ezen uralmának, és innen a patriarchalis családi életnek oka az ezredéves szenvedésben található, melyet őseink átéltek. Ők nem szerethettek mást, mint családjuk tagjait, ők boldogságot nem találhattak, nem kereshettek más helyen, mint a családi körben, és a legnemesebb érzések jobban tenyésznek és szebben virágoznak a tűzhely gyöngé lángvilága, mint a nap égető sugarai mellett.

(Folytatjuk.)

Grosz Károly.

Adatok a magyarhoni izraeliták történetéhez.

(Folytatás.)

Ha a 13-ik század zsidó-törvényeire csak futópillantást vetünk is, észrevehetjük, hogy e század az ő álláspontján a zsidó kérdésnek csaknem ugyanannyi figyelmet szentelt, mint a mennyit arra a 19-ik század ismét maga álláspontján fordított. Történet legyen bár, hogy a kereszties hadjáratok vége felé a vakbuzgóság egy időre némileg csillapult, vagy hogy a fejlődelmek a zsidóadókat áhítozták, elvitázhatlan, hogy mindentűt találkozzunk a törekvéssel, a zsidók viszonyait törvényhozás útján rendezni, egyrészt ellenük, a csel tulesapongásai ellen gátot emelni, másrészt nekik az erőszak kicsapongásai ellen védelmet nyújtani. De fájdalom, legtöbb esetben a használt eszközök nem vezettek célhoz.

Ezen kor legnevezetesebb zsidótörvényei eredetűket Já-

nos angol királynak, a 13-ik század első tizedében¹⁾, Fülöp Ágost (1218)²⁾ és IX. Lajos (1230)³⁾ francia királyoknak, a „harca kész“ Fridrik hercegnek (1244. július hó 1.), Boleslaw Piusnak (1264)⁴⁾ és Ottokár cseh királynak (1268)⁵⁾ köszönik. —

Miután a zsidók életmódja, polgári viszonyai és állása minden országban csaknem egyazon módon alakultak, és mindenütt ugyanazon bajok jövének napfényre; nem kell csodálnunk, hogy ugyanazon rendszabályok gyakran különböző országokban ismételve előfordultak, habár csak a legritkább esetekben tehetjük fel, hogy az egyik törvényhozó határozatai a másik előtt ismeretesek valának.

A mi jelesen a közlöttük IV. Béla szabadítéklevelét illeti, ez csaknem egészen összehangzik Fridrik herceg okiratával, közvétéve „Die Juden in Oesterreich“ című műben (Leipzig 1542 I. rész I. 35—44), különbség csak két határozatban lehetős fel (5. és 7. c.), melyek az osztrák oklevélben nem fordulnak elő.⁶⁾

Ha Béla szabadítéklevelének tartalmát közelebről vesszük szemügyre, meg fogunk győződni a felől, hogy a zsidók IV. Béla király idejében még mindig bírhattak házakkal s fekvő javakkal (20. c.), hogy házaik a megvendéglés köteleességétől mentek valának (ugyanott) és hogy nekik az elzálogosított nemesi javak hasznóvétele meg volt engedve. (21. c.) Ép oly kevéssé tétetik említés a lakhatási jog megszorításáról, mint a bányavárosok- vagy kerületekből való kizáratásukról. Nem csak személyük állott a király védelme alatt (14, 15. c.), hanem zsinagógáik is biztosítva valának a durvaság és önkény ellen (18. c.), s vallási meggyőződésük és szokásaik a kegyelet tárgyaiul szolgáltak, mi annál nagyobb méltánylást érdemel, mert még csak nem távol multban is nem egy igazságszolgáltató egyéniség kényszeríté a zsidókat, hogy szombaton törvényszék előtt tegyék le az esküt, míg Béla király alatt a zsidót szombaton törvény elé idézni, törvényellenes volt. (5. c.)

Egyáltalában e szabadítéklevel minden határozata enyhének tünik fel, ha meggondoljuk, hogy ezek oly időben láttak napvilágot, midőn a tömeget, a kézműveseket s a földmivelőket, miserabile genus hominum (nyomorult néposztály) nével illették; azon időben, midőn egy szent király, IX. Lajos francia fejedelem szerte hirdeté, hogy saját lelke üdvéért, atyja és elődeinek lelki üdvösségéért minden kereszténynek zsidónál csinált adósságai harmadrészét elengedi,⁷⁾ oly időben, midőn egy szent bölcsész és hittudor (Aquinoi Tamás) III. Henrik, burgundi herceg özvegyének, a zsidókat illető, hozzá intézett kérdésére, azon választ adá: „hogy a zsidók, mint jogosan állítatik, bűnük következtében, örökös rabságra vannak kárhóztatva, és ennél fogva a föld urai ezen emberek vagyonát sajátuknak tekinthetik.“ „Mindazáltal,“ így vélekedik az ünnepeelt scholasticus, „kimérettel kell a zsidókkal bánni, nehogy attól is megfosztassanak, mi életfentartásukra okvetlen szükséges.“⁸⁾

A belviszonyokat és intézményeket tekintve, a szabadítéklevel

¹⁾ Jost VII. 132. — ²⁾ id. VI. 267.

³⁾ ibid. 280. Depping. Les juifs dans le moyen age, pag. 123.

⁴⁾ Sternberg. Gesch. d. J. in Polen. 35.

⁵⁾ Herrmann, Gesch. d. Isr. in Böhmen (Wien 1819) I. 111. Többé, kevésbé megegyezőleg ide vág azon zsidótörvény, mely a sváb jogban előfordul, Boleslaw lengyel hercegé (1264), ugy szinte III. Henrik, sziléziai hercegé (1299) is (L. Jost. VII, 202).

⁶⁾ Az 5. cikk határozata — az ünnepe napokon törvényszék előtti megjelenést illetőleg — különben habsburgi Rudolf 1277. március 4. kiadott szabadítéklevelének végén található. (L. J. in Oesterreich I. I. 79.)

⁷⁾ Jost, VI, 282.

⁸⁾ Summae theologiae quaest. 10. art. 10. Depping, les juifs dans le moyen age pag 140.

vélből csak annyit vehetünk ki, hogy a zsidók külön egyesületeket képeztek, külön bírakkal, saját zsinagógáikkal bírtak. De a holtak vámmmentességéből (17. c.), mi arra mutat, hogy az elhunytak halandó maradványai gyakran egy helyről a másikra vitettek, bizton lehet következtetni, hogy a zsidók inkább szétszórta, mint községi együttességben éltek, mert oly helyekről, hol községek, tehát temetkező helyek is léteztek volna, a hullák elvitele csak a legritkább esetekben fogott megtörténni.

Rosenberg Izidor.

(Folytatjuk).

P E S T.

Közelebbi jelentésben kiemelt főbb adatait azon számadásnak, melyet a hitközség kórházi bizottmánya a folyó év első negyedében szükségelt gyógyszerekről tett; azóta benyújtott az azon negyedévi egyetemes kórházi kezelésről számadás is. Ezen számadás szerint a kórház körül tett kiadások rugtak január hóban 1001 frt 84 kr.; február hóban 923 frt 66 kr.; március hóban 904 frt 89 kr.; összesen 2830 frt 40 kr. — A Bauer alapítványi ez idei jutalékok kiosztására nézve a községi választmány által tett, általam szintén már közölt javaslat az illető jogosult részéről is helyben hagyatott azon megjegyzéssel, miszerint azon körülmény, hogy az alapító rokonainak semmi előnyük nincs, jövőre a pályázati hirdetményekben is nyilván kitéssék.

Egy kissé kellemetlen elvkérdéssel is kellett a választmánynak foglalkoznia. Kőbányán t. i. egy félre tett ismeretlen gyermeket találtak, mely állítólag izraelita származású volna. A gyermek a városi közkórházba hozatván, ez intézet igazgatósága egyenesen a hitközséghez fordult, hogy a gyermeket, mint izraelitát, vegye át. — Az a kérdés forgott tehát fenn, a város azon kötelezettségeket, melyeket minden más vallású lelenygyermek irányában önmaga teljesít, a hitközségre róhatja-e, ha az ily gyermek izraelita? A hitközségi választmány válasza az volt, hogy neki lelenyintézete nincs, ő csak a helybeli árvákról gondoskodik, s tehát az ismeretlen származású gyermeket át nem veheti, még ha annak izraelita minéműsége bebizonyítva volna is.

Az adóbevallás immár befejeztetvén, a kultuszadó bizottmány feloszlott, s netaláni reclamatiók ezental a bekelezési bizottmány által fognak elintéztetni. A bevalott és kivetett adó összege körülbelül 37,000 frtra rug, s így mintegy 2,500 frttal a budgetbeli tétel megett maradt. — A beszédek már megkezdettek, s az előbbeni években soha nem tapasztalt gyorsasággal folynak. Félremagyarázhatlan bizonyosága az önbevallás célszerűségének!

A községi jövedelmekről szólván, érdekes statisztikai adatként felemlítem, hogy az ápril hóban kötött 28 házasság után 630 frt 50 kr. fizettetett díjak fejében, miből 248 frt 5 kr. a községi pénztárba folyt, 382 frt 45 kr. pedig az eljáró községi tisztviselőknek jutott.

A husvéti kenyérnek a szegények közötti kiosztásával megbízott bizottmány jelentése alkalmul szolgált arra, hogy e bizottmánynak szorgalmas és nagyon fáradtságos eljárásáért köszönet szavazzassék; más részt e jelentés azon épen nem örvendetes körülményt fedezte fel, hogy az ezuttali ellenőrzés a husvéti liszt tekintetében nem volt kielégítő; jövőre nézve tehát más megnyugta-

több szabály fog megállapíttatni. Az összesen kiosztott „mazoth“-mennyiség 175 mázsa volt, mit a választmány jövőre 150 mázsára szállított le. — Az összeg, mit a husvéti-liszt kezelés jövedelmein felül a községi pénztárból fedezni kellett, 547 frt; beszámítva azonban azt is, hogy Lányi Jakab előjáró ur a buzát bevásárlási árán engedte át a községnek, ez összeg 85 forintra száll alá. Husvét alkalmával a szegények között kiosztatott még 50 frt, miket Engl Károly ur, és 25 frt, miket Lövy Teofil ur adományozott. — A szegények tekintében egyszersmind határozatott, hogy a segélyjuttalékok nyáron át leszállíttassanak. — A szegények orvosai pedig, kik eddig csak a „Chevra-Kadisá“tól huztak fizetést, ezentul a községi pénztárból is fognak fizettetni.

A kórház tárgyában több igen nevezetes határozat hozatott. Először is kineveztetett a kórházi gondnok. Miután az e tárgyban hirtetett pályázat kívánt eredményre nem vezetett, az már ezelőtt végkép elejtett. Most ideiglenesen Abeles Lajos ur tétetett hat hónapra gondnoknak; e hat próbahó eltelte után fogván a kórházi bizottmány a végleges betöltés iránt jelentéstenni. — A kórházi fehérenműek beszerzésére Kanitz M. L. ur köztudomás szerint még 1847-ik évben tett 1050 frtos alapítványt, mely összeg kamatai azonban még mindeddig igénybe nem vétettek, minthogy maga az alapító saját költségén szerezte meg a szükséges fehérenműeket. Ez alapítványra nézve a hitközség s Kanitz M. L. ur között most a következő megállapodás jött létre: 1865-dik évig még az alapító fogja a kórházi fehérenműeket saját költségén beszerezni, ellenben a község addig hat száztólival kamatoztatja az alapítványi összeget, minek folytán az 1866-ban kamatokkal és kamatok kamatjaival 3033 frt 68 kr-ra fog emelkedni. Ezen összegnek 5% évi kamatja = 151 frt 65 krból, 121 frt 65 kr. a kórházi fehérenműekre, 10 frt a magyarhoni izraeliták között földművelést és nehéz mesterségeket terjesztő egyletnek, 10 frt a községi nyugdíjintézetnek, 5 frt az első izr. általános beteg-ápoló és temetkezési egyletnek, és 5 frt szegény iskolai gyermekek felruházására fog évenként kiadatni. A kórházi felszerelés tárgyában oda utasított a bizottmány, hogy azokra szorítkozzék, mik a tüzetesen e célra begyűlt összegekből kitelnek, a hiányzó összegnek gyűjtés utján beszerzésére pedig felhatalmaztatott.

A hitközség szegény betegeinek a császárfürdő bérlője Berger Lajos ur ingyenfürdőket ad, a dunagőzhajózási társaság pedig ingyenhelyet a hajón oda- és visszamenetre; az illető igazolási jegyeket Vodianer Fülöp ur nyomatta ki szintén ingyen. Miután e kedvezmények kieszközlése Herz Salamon előjáró urnak az érdeme, őt, valamint mindhárom jóltétőt, a szegények hálája méltán megilleti.

A községi kiseddóvoda közelebb elhunyt tanítójának, Engler H-nak (keresztény) községi költségen fog sirkó állíttatni. — A királyi főgymnasium egyik tanára e napokban felkereste a hitközség elnökét, és előadván neki, miszerint osztályában több kitünő tehetségű és szép reményekre jogosító izraelita ifju van, kik azonban szegénységük miatt majd egészen ruhátlanok és maholnap az iskola látogatásában is akadályozva lesznek, ajánlott-e tanítványok számára gyűjtést eszközölni, ha a község elnöke azt neve aláírásával előmozdítaná.

Dr. Hirschler ur jelentést tett a községi választmánynak, mely a szegény iskolás gyermekek felruházá-

sára való pénzalapból utalványozott 100 forintot a tanár ur által kijelölt 5 tanítvány felruházására; és így magavévén kezébe a dolgot, a gyűjtést beállíttatni kívánta. Ezen tanár urnak valóban atyai gondoskodása mózesvallásu tanítványairól dicséretes tanúságot tesz arról, hogy magasztos hivatását méltóképen fogja fel.

Jelentésem terjedelme, világos bizonyossága a hitközségi választmány tevékenységének.

F. hó 27-én hitelesítették az országos tanügyi értekezlet jegyzőkönyvei, minek folytán az „Izraelita-Magyar-Egylet“ választmánya 28-án gyűlést tart, melyben az értekezleti határozatok foganatosítása fog eszközöltetni. Hallomás szerint ugyan e gyűlésben fogna az egylet közgyűlésének napja is kitzetni.

A nyomdának csütörtököni szünetelése miatt, jelentésemet már szerdán kellvén megírnom, ez érdekes gyűlés eredményéről legközelebb.

T e n c e r.

LEVELEZÉSEK.

Felső-Magyarországból, ápril hóban. *)

II.

A pessach féltnnepe felhív kirándulásaim folytatására, s ha egyszer Homonnára értünk, nézzünk Magyarország határa felé. Pusztá, elhagyott vidékben vagyunk, hol silány bokrok pótolják az erdőt, hol a szántó föld alig terem egyebet, mint zabot, s melynek lakói burgonyára, zabkenyérre és a korpából készült kedvenclére, ciberére vannak szorítva.

Ki kulsát keresi mindazon nyavalyás kinövéseknek, melyek most már majdnem egy félszázad óta gátolják a baladást Gácsbonban és Magyarhon némely vidékein, az nézze meg jól ezen szeretetreméltó, „káftanos“ és „esalmás“ alakokat, és ki még azután is nagyobb igényeket támaszt az e tájbeliek ellen, az csakugyan nem méltatja eléggé azon káros befolyást, melyet ezen emberek a művelődésre és műveltségére általában gyakorolnak. E szellemi szegénységhez járul azután oly forgalomhiány, minőt Magyarországon csak igen ritkán találhatunk, úgy hogy e hegyvidék lakói, kik nappal verejtékesen keresik kenyériket, éjjel gyakran a farkasok által ijesztetnek fel.

Csodatévőkben való hitük a sátoros ünnepeken gyakran százanként viszi ez embereket távolfekvő falvakba és városokba, és miután én ugyis S. A. Ujhelyből Lisszkára akarok rándulni, megkérlek t. olvasóm, hogy hozzám csatlakozzál, s e rideg vidéket elhagyva, velem a híres „Hegyalja“ kies tájait meglátogassad.

Lisszka, előbb ismeretlen, s az utasok által ritkán felkeresve, most kedvenchelyévé vált a jámbor hívő lelkeknek, kik az élet viszonságai által üldözötve, itt enyhet keresnek, s mint bizonyolják — találnak is.

Eleven egy népecske, ezek a „chaszidim“, tele elmésséggel és éleccel, melyet komoly, tudományos tanulmányok még le nem hangoltak, s mely ünnepeit annyi vidorsággal és hévvel üli meg, hogy Felső-Magyarországon még a műveltek is utánozzák énekeiket.

Szombat délután van. A vendégek énekelnek, tapsolnak és szívük szerint mulatnak; legfölül ül a rabbi, a vendégek imádoztója, kinek „lechájim“ - ja villanyerővel ragadja meg mindnyájukat, és kinek beszédje, mint szinte „sirájim“ - ja természetfeletti benyomást tesz az emberre.

Szivesen tovább késnénk e helyen, ha ez ünnepek leírása nem volna bün öli személyek szemében, kik szívünk szeretteivé és tiszteltjeivé lettek, s ha nem akarnók elhárítani magunkról azon gyanút, mintha azon ünnepeket és mulatságokat, melyekben résztvennünk készséggel engedtek, nevetségessé tenni akarnók.

Elmegyünk tehát Tokajba, Tállyára, Szántóra, s innen Szikszóra.

*) A tanügyi értekezlet okozta tárgyhalmaz miatt elmaradt, de tartalmánál fogva ma is érdekel bir.

Tokajon az istentisztelet, ámbár a chaszidim száma itt esély sephardicus. Az iskola úgy pang, s a fenállott izr. néptanoda, dacára derék főtanítója Weis tőrekvéseinek nem tarthatta magát sokáig. Mindamellett a község értelmeshjei elég jó magántanodákat tartanak fenn, s ebben ismét bizonyosságát találjuk annak, mi nehéz a községekre nyilvános iskolákat rátküldni akarni.

Bizonyára elmult azon időszak, hol hazánkban hetenként 2—3 órai magyar oktatás nyújtott tanodáinkban; bizonyára nem fog egyhamar megint megtörténni, hogy a községekre tanodákat tankönyvekkel és tanórarenddel rákötörozni akarjanak: de mindamellett a most elbunyott tokaji, szántói, szikszói stb. iskolák intőjelek legyenek, hogy tekintettel legyünk a helyi viszonyokra, a héber oktatást ne ignoráljuk, s az iskolagyermeknek szentelendő tanórákkal ne fukarkodjunk.

Az ab-szántói községnek van a legújabb időben emelt iskolai épülete, de nincs nyilvános izr. iskolája. Az itt fenállott főtanoda alig két évig bírta magát fentartani; mindamellett a hitközségi viszonyok itt kedvezők volnának egy több osztályu néptanoda alapítására nézve, melynek nem kellene „chéder“ek és féllábbal még a mult században álló „melamid“ ellen küzdeni.

Megemlítetlen nem hagyhatom a Teitelbaumféle alapítványt, melyből háromévenként egy szegény, vagy legalább majd egészen vagyontalan hajadónak kiházásítására több száz forint fordítatik.

A Szántó közelében lévő községek közül Szikszót említjük még meg. Eredetileg nem hajlott a chaszidismusra, de előbbeni rabbjától, ki német nemzetiségű volt, és többnyire Morvaországban nyerte nevelését, legalább részben ennek karjaiba vitétt, és minő haladást tesz a község ezen irányban, azt tanúsítja jelenlegi rabbija, a Margitából meghívott, helyes és teljes „rebbe“!

X. . .

Nagy-Károly, május 14-én.

Egy kis földleírással és statistikával akarom a „Magyar Izraelita“ t. olvasóit tantatni; — ne vegyék rossz néven.

Nagy-Károly Szathmár megye legszebb s legtermékenyebb rónáinak egyikében fekszik. Fekvése a kereskedés, ipar, s gazdasátra nézve, a legszerencsésebbek közé sorozható. Marmaros-Szigettel s így Bukovinával s Galliciával a legjobb műút által van összekötve; Nagy-Bánya felől pedig hasonló jó út által Erdély felé; Debrecen felé a legélénkebb közlekedés van, végre felső Magyarország felé csak a négy mértföldnyi tavolságra eső Vásáros-Naményt kell elérnie az embernek, hogy a gőz szárnyain járhasssa be a világot.

Izraelita hitsorsosaink már ezelőtt három századdal méltányolván a város e kedvező fekvését, nem mulaszták el benne letelepedni. Így keletkezett századok előtt az itteni hitközség. Ennek ősrégiségét tanúsítja az aggkorú imaház, mely a 17-ik század elején építetett. Jelenleg a hitközség körülbelül 500 családot, vagyis valami 3000 lelket számlál. II. József császár idejében egy normalis iskola alapítatott kizárólag izraeliták számára, mely tanoda virágzásban volt egészen a mult évtized végéig; jelenleg — zárva áll. Nagy-károlyi hittestvéreink vételkedhetnek a kereskedésben akármely magyarországi harmadrendű várossal, mert üzleteik kiterjednek Lipsceig, Jászsig, Bukarestig, Lembergig, s Muszkatország több részeire. A hitközség tehetősb tagjai terjedelmes fekvő javak birtokában is lévén, virágzó gazdaságot s juh és marhatenyésztést űznek, s szép vagyonságra jutottak. „De ily kedvező körülmények mellett haladnak-e a nagy-károlyi izraeliták a korszellem ösvényein?“ — kérdi a tisztelt olvasó. Igen; haladnak biz azok — hátrafelé. Követik a természet törvényét, melynek „változás“ a neve. Változás a tanodában; nyitva állott, most be van zárva; az imaház ösrégi épületén rágódik az idő foga, s falai napról napra jobban görbülnek vagy ki vagy befelé; gyermekeik férfiakká, férfiak aggokká s szegényeik gazdagokká váltak. Míg a hitközségben nem volt annyi gazdag ember, a legnagyobb rész, melyet a szegények képeznek — inkább haladhatott előre, de most a nagyobb számú gazdagok magánnevelésben részesítik gyermekeiket s a közügyet a szegény sorsokra bizzák, kik erőtlentül leereszték zsidó kezüket. A szegények gyermekeit semminemű oktatásban nem részesítve, ácsorogva mérik az utcákat. Az imaházban istentisztelet kifejezéstelenebb a legfalusiabbnál, mert kántort sem tart a gazdag de takarékos község. A főrabbi mély tudománnyal sokoldalú műveltséggel bír ugyan, de ő is gazdag ember, s meg-

nem fejthető okokból világi tudományát, bölcsészetét, szabadszellemiségét keble áthatatlan palástja alatt elrejtve hordozza s hivel előtt csak tulbuzgóságot tanusít, a mint csak most közlelebbről egyházi átkot mondott egy községbeli izraelita házára azért, mert (keresztény munkásokkal) dolgoztatott rajta szombat napon. Ezen tünemény annyival inkább keltheti fel bámulatunkat, mivel nagyon jól tudjuk, hogy t. rabbi ur nem csak Schillert, Göthét s Lessinget, hanem Spinozát s Kantot is tanulmányozta több ideig! — A bezárt tanodával rabbi ur nem bibelődik.

Különben a mint halljuk, a hitközség előljárója, Polacsek J. ur most azon működik, hogy a tanoda ismét jó állapotba helyeztessék, s e célra kultuszadót akar behozni, melyből, mindenik községi tag vgyonához aránylag hozzá járulván, két tanító fizetése s egyéb iskolai költségek fedeztessenek. Mintán azonban Nagy-Károlyban legalább 200 iskolaképes zsidógyermek van, kik az iskola malasztjára várnak, rá bizzuk a szakértőkre annak megítélését, mennyiben felelhet meg két tanító ennyi különböző osztályu tanulónak, kik egyszerre három nyelven kénytelenek azt tanulni, mit más ember fia egy nyelven is megtanulni alig bír. —

Nézetem szerint legalább négy tanítót és egy igazgatót kellene alkalmazni, kiknek fizetése azután felrugna 2300 — 2400 forintira.

E szerint esne egyegy községi családra (500 családot téve fel) körülbelül 5 frt. kultuszadó évenként. Magától értetődik, hogy ezen adó a tehetséghez aránylag volna kivetendő, úgy hogy p. a szegény ember, ki három lovacskájával, melyek egész vagyonát képezik, évenként 200 frtot keres fizetne 2 frtot, a gazdag ember pedig, ki 200,000 frtra menő vagyonjából legkevésbe, 5 % hasznot vagy jövedelmet húz, fizetne 50 frtot. Továbbá az olyan szülők, a kik iskolaképes gyermekekkel vannak megáldva tartoznának a kultuszadón felül minden gyermekért még 5 frt. tan-s az iskolábai belépéskor 1 frt. beirási díjt fizetni. A kultuszadót, tan-s beirási díjakat külön kellene kezelni, hogy idővel a feleslegről egy iskola-alaptőke keletkezék. L.

Vegyes hírek.

I Schönfeld Vilmos, a főváros egyik legjelesebb tanítója, öt negyedévi betegség után, 43 éves korában, f. hó 23-án az izrael. kórodában jobb létre szenderült. Ő egyike volt azon tanítóknak, kik műveltségük és nagy tudományuk mellett, még rendkívüli buzgóságuk és ernyedetlen szorgalmuk által is általános tiszteletet tudtak kivívni maguknak. Az elhunyt már 1845-ben mutatta, hogy mennyire tisztelője a magyar nyelvnek. Ő t. i. már akkor, midőn még hitsorsosaink igen keveset tudtak magyarul, szombatonként Veisz Karolina asszony akkori leány-nevelőjében magyar istentiszteletet rendezett, melynél ő maga tartott mindenkor magyar szónoklatot.

A temetésnél a hitközség elnöke, az összes értelmiség és a tanítói kar jelent meg, hogy a halottnak az utolsó tiszteletet megadják. Ez alkalommal agg hitszónokunk, Dr. Bach ur kiünő beszédet tartott, melyben az elhunyt nagy érdemeit kiemelte, megemlítvén egyszersmind, hogy élteinek utolsó perciben is hit maradt az életében követett nemes elvekhez, midőn könyvtárát a tanítói képezdének hagyományozta. Áldás poraira.

— Folyó évi július 1-én a „chevra kadisa“ ösválasztás utján új előljáróságot kap. Választatik 83 közgyűlési képviselő, kik azután maguk kebeléből választanak 12 előljárót és 17 választmányi tagot.

— A magyar honi izraeliták között földmivelést és nehéz mesterségeket terjesztő egyetlegközelebbi közgyűlésében rendelt új választásnak eredménye következő: igazgató Kern Jakab, másodigazgató Weiss M. A., választmányi tagok: Bachrach M.H, Barnay Ignác, Beer Zsigmond, Bergel Lajos, Blass Mór, Breitner Ferenc, Feivel Lipót, Fleischl Dávid, Frankel Gábor, Heidelberg Lipót, Herzl Antal D, Herzl Tivadar, Hirsch Ignác, Hirsch Sámuel, Jellinek Mór, Kann H, Lederer Bernát, Lövy Teofil, Munk Mór, Nagel Armin, Politzer Zsigmond, Popper Armin L, Posner Károly Lajos, Dr. Schoenberg Armin, Dr.Schvimmer Dávid, Spitzer Gerson, Steiner József. L. Stern Ignác (nagyváradi), Trebitsch M,Ullmann Károly, Ullmann József, Valatin József, Wahrman Mór, Winter S. Zadix Armin és Zwack József.

* Megjelent „Die Quellen des Heils“, főt. Dr. Meisel W. A. pesti főrabbi urnak a Marienbadi izr. imaház és kóroda felavatásánál tartott hitszónoklata. Ára 80 ujkr. A jövedelem a marienbadi izr. kóroda javára van felajánlva.

— A pesti izr. hitközség a nánsai izr. hitközség leégett imaházának felépítéséhez 50 frttal járult. Az utóbbi község érdekes válaszelelebből kiemeljük a következő mondatokat: „Édes örömmel töltte el mindnyájunk keblét önök levele, mert azon reményt és hitet metítettük abból, hogy azon hitsorsosok, kiknek élén ily előljárók allanak, nemcsak ki nem halnak soha, de testvérközsegeikre is képesek reményt, kitartást és csüggedetlenséget árasztani. Jól esett lelkünknek az önök szives indulatját, szeretetét és készségét tapasztalni, s ez arra indított bennünket, hogy hasonló szerencsétlenségben testvéreink iránt mi is hasonló nagylelkű szívesseget tanúsítsunk“.

— A n.-kanizsai izraelita temetőt 1857-ben a vasuti építkezések folytán közindomás szerint kiürítették, s az itt eltakartott földi maradványai az új sirkertbe vitettek által. Az áttakarítás ünnepélyesen történt, s az akkori első chevra-gondnok Löwy József ur gyűjtést eszközölt, az e hamvak felé emelendő emlékszóborra. A szobor most elkészült s f. é. május 11-én lett ünnepélyesen letelepítve. Az alkalmi beszédet főt. Fassel főrabbi ur mondta. Itt látjuk be végképen monda a tudós rabbi, hogy a halál minden különbségeket kiegyenlít; midőn a gazdagok még a halálban is kitüntetést keresnek, előkelő sírhely, pompás sírkő által különböztetik meg poraikat, ime most mindnyájuk hamvai egy közös sírban, egy közös emlékoszlop alatt nyugszanak. — A kérdés, legyen-e az ünnepélynek zeneresze is vagy sem, sok vitára adott alkalmat, végre mégis megkegyelmeztek a zenének, s így egy fenttiszelt Löwy ur által ez alkalomra irt dal, melyhez a zenét a n.-kanizsai hitközség kántora szerezte, is elénekeltetett. Az ifjuság az ünnepély után a főrabbit és a kántort egy-egy ezüst virágcsészével, Löwy József urat pedig éji zenével tisztelte meg.

— A budai izr. hitközségi és iskolai előljáróság felszólítása folytán, a budai főgymnasium és reáltanoda igazgatói által szigorú kötelességükre tétetett az ezen intézetekbe járó mózesvallású tanítványoknak, hogy a szombati és ünnepnap i stentiszteletnél a zsinagógában megjelenjenek. A készsér, melylyel az emített igazgató urak, a hitközség részéről tett ezen rendelkezéshez hozzájárultak, díszérőleg különösen kiemelendő.

— Máté-Szalkáról azon szomorú hírt veszszük, hogy az ottani rabbi f. hó 14-én jobb létre szendertit. A boldogult 95 éves volt, s e hosszú földi pályát becsülettel futotta be, és saját körében dus érdemeket szerzett. Hívei nagy számmal sereglettek is össze, neki a végtiszteletet megadandók, mely alkalommal az imaházban négy rabbi szónokolt. Levelező panaszolja azonban, hogy ezek az elhunyt érdemeinek felorolása helyett, a korszellemmel haladók ellen keltek ki, s névszerint az egyik eretneknek szidalmazá a községet, s állítá, hogy ennek bínei miatt kellett meghalnia a 95 éves aggastyánnak.

* Jelenleg Sopronyban tartozkodó hitrokonunk Ormody Bertalan előfizetést hirdet „Sopronyi füzetek“ című folyóiratra az irodalom, művészet és társasélet köréből. Az első nagy. áll. bizt. társaság soprony kerületi főgymnászihoz emelendő előfizetési díj egész évre 4 frt. félévre 2 frt. 50 kr. — Az első füzet megjelenése július 1-sejére van ígérve. Hány füzet fog évenként megjelenni, azt az előfizetési felhívásból nem vehetjük ki.

Adakozások.

A pesti izr. kórodánál 1861-ik évi november 1-seje óta követhető adományok folytak be, melyeket midőn közzétesz, a pesti izr. hitközség a tisztelt jöltevőknek a szegény betegek nevében mélyen érzett háláját nyilvánítja:

Özv. Gansné asszonyságtól: 10 font kétszerüstl és 10 palack tokaji bor; Goldstein mészáros urtól: másfél font tépés; Altstädter Rudolf urtól: 6 háloujjas és 6 gaty; Kassovitz Rosalia asszonyságtól: 6 női hálóköntös; Kunizter M. L. urtól Bécsből: 6 lepedő, 6 dunyahaléj, 14 párnahéj, 2

törülköző, 12 asztalkendő, 6 vászonkendő, 6 férfinag, 6 vászongaty, 6 szövött gaty, 3 szövött háloujjas, 1 nanking haskötő, 1 bőr mellruha, 12 hálósipka, 12 pár harisnya, 3 pár nagy flanelharisnya, 6 férfi karmantyú, 6 női karmantyú, 1 bádög borogatógép, 3 posztó férfirokk, 3 mellény, 1 pár sárcipő; Winterstein asszonyságtól: 1 férfi hálóköntös, 1 pár téli harisnya, 3 ing, 3 háloujjas, 3 hálófejkötő; Hirschler Mária asszonyságtól: 2 gyapot ágtyakaró; Braun szabómester urtól: 6 női hálóköntös; Dr. Grosz Fülöp főorvos urtól: 10 üvegese csukamájolaj; gróf Belezna y Árpád urtól: 12 üvegese fagydagfestvény; Dr. Rózsa y József főorvos urtól: 2 font finom tépés; Holländer der Bernát urtól: 20 frt tépés beszerzésére; Schossberger Regina asszonyságtól: 2 tucat acél kés és villa; Goldberger Laura asszonyságtól: 1 vég sziléziai vászon 28³/₄ rőf; Schossberger Regina asszonyságtól: 2 tucat kék vászonkendő; Koh n-P i n k a s Emma asszonyságtól: másfél tucat finom kanál; Schossberger Zsófia asszonyságtól: 1 vég kanafasz; Taffler-Schossberger Amália asszonyságtól: 2 tucat vászon női hálófejkötő; Koh n-Schossberger Teréz asszonyságtól: 1 tucat kávéskanál; Fischl-Schossberger Emma asszonyságtól: 1 vég vászon 28⁵/₆ rőf; Schossberger-Mayer Teréz asszonyságtól: 2 tucat férfi hálósipka; Frankl Manó urtól: 1 kis láda gyufa; Bergel Lajos urtól: 4 imakönyv; Dr. Oesterreicher Ede kórodai szemész urtól: 1 sérvkötő.

(Folytatjuk.)

Szerkesztői levelezés.

Boroszlóba. A hírlapi felszólalás nem célszerű, mert sikertelen; de magánlépéseket a pesti hitközségnél mindenesetre teendünk.

N. J. urnak Ó-Pályin. Semmi közleményt sem kaptunk. Minő uton küldte?

K. M. urnak Szegeden. Alkalmilag talán használni fogjuk. Az ígért értekezés azonban, ha jó, mindenképen becsesebb a küldeménynél, mely csak szerzőjénél, s nem tartalmánál fogva áll rokonságban a mi lapunkkal. Legjobb is volna ezt az értekezésel együtt adni mutatványképen.

S. M. urnak Miskolcon. Intézkedtünk, hogy lapunkat megkapja. Az ígértet várjuk.

H. J. urnak Marcalin. Nem tudjuk ki azon tisztelt előfizető, kinek nevében ön felszólalt. A nevet kifelejtette leveléből.

K. J. urnak Baján. A tanügyi értekeztet után már nem volna korszerű, de ehez alkalmazott átdolgozás mellett szivesen adnók.

K. M. urnak Nagyáradon. Nagyon soká várhatja magát az a folytatás. A további munkánál a tanügyi értekeztet eredményeire is tekintettel kellene lenni.

β. urnak Bécs. Hát ön eszerben hagy?

K. II. urnak Bécs. Örülök rajta, hogy Bécsben történt, s nem nálunk. A német azt felelné; Jeder kehre vor seiner eigenen Thüre; ez pedig hála Istennek nem a mi szeméttünk.

HIRDETÉS.

Pályázat.

Gomperz Verona alapítványából egy rokonságából való leányzónak kihazasításához 240 frtnyi összeg juttatik mint az alapítvány lejárt kamatajai; — folyamodványok, a rokonsági főköt, szegénységet, erkölcsös életet és az eljegyzést kimutató hiteles bizonyítványokkal ellátva és az alulirt előljáróshoz intézve legkésőbb f. é. Jul. végéig a község titkári hivatalához bérmentesen benyújtandók.

Pest, 1862. Május havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

(1—3)